

Professor Schjelderup: Morgenbl. 18.5.49

Aksjonsutvalget den egentlige ledelse av Universitetets kamp

Skarp meningsutveksling i Hoel-saken om motstandslinjene ved Universitetet under okkupasjonen

105696

Under mandagens vitneavhøring i saken mot Adolf Hoel ble de divergerende syn på Universitetets holdning under okkupasjonen trukket fram av professorene Jansen, Schjelderup og Monrad-Krohn, mens Hoels forhold trådte mer i bakgrunnen.

Professor Jan Jansen var med i det såkalte aksjonsutvalg, som stod i intim kontakt med koordinasjonskomiteen. På forsvarerens spørsmål om han hadde kjennskap til hvordan Aula-brannen kom istand svarte vitnet at han etter krigen hadde hørt — men visste ikke med sikkerhet — at brannen ble foranlediget av folk som stod en bestemt illegal gruppe nær. Denne gruppe ble ledet av Moen, som en kort tid var leder av den illegale presse og som omkom med «Westphalen». Den gangen trodde vitnet det dreide seg om en tysk provokasjon, og han forsikret at aksjonsutvalget ikke hadde det ringeste med brannen å gjøre.

Forsvareren, advokat Folkvard Bugge, påpekte at en Larsgård i en politiforklaring i Stockholm har forklart at han var med på brannstiftelsen, etter en ordre som kom gjennom den illegale avis London-Nytt. Det hadde imidlertid vært umulig for advokat Bugge å få oppklart forholdene omkring brannen, hevdet han.

Professor Jansen fremholdt at hans oppfatning var at Universitetet ikke måtte svikte, og at det måtte følge visse prinsipielle linjer som det kunne være bekjent av. Dekanene var tilbøyelig til å følge en samarbeidslinje som var uheldig, da ethvert samarbeid medførte den fare at man kunne bli lurt og misbrukt. Det var ingen tvil om dekanenes nasjonale holdning, og det var en vurderingssak hvilken linje som var den beste. Vitnet innrømmet at de dekaner hvis fakulteter var i skuddlinjen var mest utsatt. Dekanene hadde for øvrig neppe den intime kontakt med hjemmefrontledelsen som utvalget hadde.

Hjemmefrontens ledelse var meget misfornøyd med Universitetets holdning, hevdet vitnet, men de fleste ved Universitetet stod bak dekanene.

Det utspant seg etter hvert en skarp meningsutveksling mellom forsvareren og vitnet, som fremholdt at han hadde inntrykk av at han stod som anklaget i saken.

Professor Harald K. Schjelderup, lederen av aksjonsutvalget, påpekte at Det akademiske kollegium ikke hadde ønsket at innberetningen fra aksjonsutvalget skulle bli offentliggjort, og at dette bl. a. hadde ført til at etterforskningen i saker som gjaldt Universitetet var blitt ensidig og ufullstendig. I saken mot Hoel står Universitetets ære på spill, og derfor måtte forholdene klarlegges.

Det var ikke bare et spørsmål om taktikk som skilte mellom de to grupper ved Universitetet — spørsmålet har å gjøre med hele motsetningen innen folket under krigen. En oppfatning hevdet at det vesentlige var å redde Universitetet gjennom krigen med minst mulig tap, og da var Hoel utvilsomt en utmerket mann. Men en helt annen oppfatning mente at når vi var i krig gjaldt det ikke å redde institusjoner, professorer eller studenter, men å delta aktivt som krigførende i den kamp vi var blitt påtvunget. Det var en vilje til kompromissløs kamp for idealer som Universitetet hadde en særlig plikt til å hevde, og for disse verdier var det verd å risikere ikke bare ens egen, men endog andres frihet og liv.

Derved fremkommer et helt annet syn på Hoel som rektor enn Universitetets offisielle fremstilling etter krigen, undertegnet av samtlige dekaner med unntagelse av professor Magnus Olsen, som støttet aksjonsutvalgets linje.

Hoel var ikke ondsinnet, men han ble rektor ved fiendens hjelp, og var fiendens representant ved Universitetet. Vitnet ville protestere meget sterkt mot at enkelte av professorenes og dekanenes samarbeid med Hoel under krigen ble betraktet som Universitetets holdning.

Professor Schjelderup understre-

ket at aksjonsutvalget ikke var en tilfeldig, ansvarsløs terrorgruppe, men etter Seips arrestasjon, den egentlige og ansvarlige ledelse av Universitetets kamp under okkupasjonen, i stadig kontakt med den illegale ledelse og i samsvar med London-regjeringens syn. Universitetet var nødt til å finne seg i en administrativ voldtekt, men det gjaldt ikke å gi etter i noe prinsippsspørsmål.

Vitnet var ikke sikker på i hvilken utstrekning dekanene kjente til aksjonsutvalgets virksomhet, men professor Solberg hadde i hvert fall vært tilstede ved et møte.

Professor G. H. Monrad-Krohn var blitt harm når dekanenes holdning ble betraktet som «den mørke bagrunn for den anonyme heroiske innsats». Spesielt var han imot uttrykket samarbeid, når det i virkeligheten dreide seg om motstand.

Når han og professor Solberg ofte hevdet sine synspunkter overfor Hoel gjaldt det gode nasjonale handlinger. Det ble skumlet, men ingen visste hva som virkelig skjedde.

Dekanene hadde ikke forståelsen av at aksjonsutvalget var tilknyttet hjemmefrontens ledelse, og etter hva Solberg fortalte fra det nevnte møte mente vitnet at det nærmest dreide seg om en klikk — «en rekke viktigperer som hadde forpaktet all patriotisme». Hvis utvalget betraktet seg som Universitetets virkelige ledelse burde det sørget for å orientere seg bedre hos oss, og for å orientere oss hos hjemmefrontledelsen. Den overdrøve forsiktigheten var ikke nødvendig.

Dekanene mente at de hadde plikt til å ta vare på ikke bare institusjoner, men også de levende verdier — nemlig de arresterte, som Seip og Mohr. Det hadde vært tale om skytning.

Professor Monrad-Krohn mente at motstandsviljen var god også uten aksjonsutvalget, og kom videre inn på bestemte hendelser ved Universitetet under okkupasjonen. Han fremholdt også at Hoel nok var nazist i skinnet, men ikke i sinnet.

Vitneavhøringen i saken vil muligens bli avsluttet i løpet av onsdagen, slik at prosedyren kan begynne torsdag.